

Apimondia 2009 Montpellier

Kruising van marathon en Vierdaagse

Het tweejaarlijkse Apimondiacongres van 15-20 september 2009 werd gehouden in het grote congrescentrum Corum in Montpellier. Door de gunstige ligging van deze prachtige mediterrane stad en door de goede organisatie en wervingscampagne van de Franse organisatoren is dit congres, met duizenden deelnemers, een groot succes geworden. Hier de indrukken van enkele Nederlandse deelnemers.

Grootscheepse organisatie

Het congres omvat traditioneel twee belangrijke onderdelen: een jaarbeursachtige expositie van bijenteeltmaterialen, honinghandelaars, historische bijenwoningen, boeken, etc. (de zgn. APlexpo) en het wetenschappelijk programma met lezingensessies, het eigenlijke Apimondiacongres. Daarnaast zijn er veel andere activiteiten zoals competities waarvoor allerlei mooie en nuttige vindingen en producten ingezonden kunnen worden.

Kiezen

Het lezingenprogramma was deze keer bijzonder uitgebreid. Er waren zoveel sessies met lezingen tegelijkertijd dat het voor de deelnemer moeilijk was om te kiezen waarnaar je ging luisteren. Er waren bijvoorbeeld alleen al op de eerste congresdag zeven verschillende sessies, series van drie à vier verwante lezingen die samen een ochtend of middag vulden. Zoals gebruikelijk waren de lezingensessies

georganiseerd door de technische Apimondiacommissies, zeven in getal. Voor iedere commissie was er één 'plenaire' sessie, waar de lezingen vanuit het Engels in drie andere talen werden vertaald. Als voorbeeld: de bestuivingscommissie onder leiding van ondergetekende had naast een plenaire sessie nog twee andere lezingensessies, n.l. over de economische betekenis van de bestuiving door bijen en over de achteruitgang van honingbijen en andere bestuivers in Europa. Er was veel belangstelling voor de lezingen en vooral de zalen met onderwerpen over bijengezondheid waren tjokvol. De Wageningse collega's presenteerden interessante bijdragen in de afdelingen 'biologie' en 'bijengezondheid'.

Net als in Nederland op dit moment, was er veel discussie over de verklaring voor de wereldwijde achteruitgang van de bijen. De Franse organisatoren hadden het congres aangegrepen om een hoofdpunt te maken van de negatieve invloed van landbouwbestrijdingsmiddelen. Zij hadden ter versterking van dit punt zelfs aparte ronde-tafelsessies georganiseerd, waar Franstalige specialisten hun visie over dit punt konden uitdragen. In de eigenlijke bijengezondheidsessies kwam de factor 'bestrijdingsmiddelen' natuurlijk ook aan bod. Het standpunt van Apimondia over de veroorzakende factoren m.b.t. bijensterfte is genuanceerder dan hetgeen in de rondetafelbijeenkomsten werd geconcludeerd. Men is algemeen van mening dat er een stapeling is van nadelige facto-

ren waarbij de varroamijt zeker ook een bijzonder belangrijke rol speelt.

Rinus Sommeijer, ex-voorzitter Apimondia
Commissie voor Bestuiving en Bijenflora

Bijenbiologie

Ik ben voornamelijk langs geweest bij de presentaties van de Commissie Bijenbiologie en de Commissiebestuiving en bijenflora. De wetenschappelijke aftrap werd gegeven door Karl Crailsheim (Oostenrijk), die even aanstipte wat nieuw was in de wereld van het bijenonderzoek, waarna Randolph Menzel uit Berlijn een zeer interessante lezing gaf over de werking van het bijenbrein. Bij insecten zijn de afzonderlijke neuronen erg groot, waardoor met fluorescentie-microscopie zichtbaar kan worden gemaakt welke neuronen worden geactiveerd als de bij een geur ruikt.

Ecologie

Terwijl de Bijenbiologielezingen vooral focussen op de fysiologie en het gedrag van de individuele honingbij, komen bij die van de Bestuivingscommissie ook de ecologische relaties van de honingbij aan bod. David Roubik (VS) deed onderzoek naar de relatie tussen honingbijen en wilde bijen in een tropische setting. Hierbij werd niet alleen de invloed van de honingbij op de bijenflora in dat gebied onderzocht, maar ook die op de lokale wilde-bijenpopulatie. Interessant is dat beide leken te profiteren van de aanwezigheid van de honingbij. De honingbijen

Voorlichting aan het grote publiek

Hoog bezoek uit Nederland op de APIEXPO

Oekraïne organiseert Apimondia 2013

zorgen namelijk voor een toename in de populatie van de bijenflora, waardoor de lokale bijen kunnen overstappen op andere planten, zonder door de honingbij te worden weggeconcurrerd.

In de zaal van de Commissie Bijengezondheid was de belangrijke vraag: waarom gaan onze bijen dood en hoe dit te stoppen? Verschillende onderzoekers onderzochten verschillende oorzaken, *varroa*, *nosema*, virussen, pesticiden. Wel werd duidelijk dat bij de toelating van pesticiden geen aandacht gaat naar subletale (niet-dodelijke) effecten en dat toepassing van deze pesticiden op niet-bloeiende planten dus ook bijenvolken kan kosten.

Beursstands

Bij de commerciële expositie vielen natuurlijk vooral de handelaren in de grote machines op: ontzegelapparaten, industriële honingslingers, handige heftrucks voor de bijenkasten. Allerlei kasten, vooral kunststof nieuwigheden, met gepatenteerde ventilatiesystemen, kunststof raten, pollenvallen. Een raadsel blijft hoe de Chinezen hun RVS zo goedkoop fabriceren. Nog enkele boeken van Armbruster en Zander voor een prikkie gekocht bij de IBRA-stand.

Bijen buiten

Tijdens de pauze even buiten kijken was zeker de moeite waard: natuurlijk waren er veel stands waar je honing kon kopen, houten Ambrosiusbeelden uit Polen waar een bijenvolk in kan worden gehuisvest. Maar de oplettende wandelaar kon in het park ook de in Nederland zeldzame *Xylocopa Violacea* zien rondvliegen en het verschijnsel van Coca-Coladrinkende honingbijen gadeslaan. Dit laatste wordt altijd alleen aan wespen toegeschreven, maar honingbijen doen het dus ook.

Excursie

Op de zondag was tot slot de Technical tour. We bezochten een winkel voor bijen-

Blauwzwarte houtbij (*Xylocopa violacea*) in het park voor het congresgebouw. Deze bij komt bij ons alleen in Limburg voor. Het is een van de weinige bijen die zelf zijn gangen knaagt in dood, maar niet verrot, hout

benodigdheden, voor de kleine zowel als de grotere imker. Dit bedrijf produceert o.m. honingverwerkingsinstallaties waarin alleen de volle raat hoeft te worden gehangen, de rest gaat automatisch. Daarna bezochten we een imker die dit systeem gebruikt en de werking demonstreerde. 's Middags bezochten we in Avignon het laboratorium van Bernhard Vaissiere. Een belangrijk onderzoeksthema is hier de efficiëntie van de bestuiving door honingbijen en andere (insect)bestuivers. Hiertoe worden bloemen met een camera 'bewaakt' terwijl software beweging van bestuivers registreert. Later kan worden teruggekeken hoe de plant is bestoven.

Jos Verhulst, lid afdeling Wageningen

Ideeën voor het Bijenhuis

Een constant gekrioel van duizenden mensen per dag. Vier verdiepingen waar organisaties en bedrijven uit meer dan 100 landen hun producten en activiteiten presenteerden. Vier dagen lang lezingen over de biologie van de honingbij, bestuiving, bijenziektes en geneesmiddelen, imker technieken, marketing en medicinale toepassing van bijenproducten. Maar de Api-Expobeurs in het hart van het congresgebouw vormde voor mij de kern. Er waren veel nieuwe producten te zien. Een aantal

daarvan hebben we meegenomen voor onze Nederlandse imkers. Vanaf volgend jaar zijn bijvoorbeeld de volgende producten in het Bijenhuis verkrijgbaar:

Feedbee®, stuifmeelvervangend product uit Canada. *Feedbee* wordt al jaren wereldwijd met succes in de professionele imkerij toegepast. Ideaal als onze bijen onvoldoende natuurlijk stuifmeel kunnen vinden. *JzBz*, koninginnenteeltsysteem uit de VS. *JzBz* is het meest gebruikte systeem ter wereld en valt op door zijn eenvoud. Geen gerommel meer met losse onderdelen. Superkwaliteit imkerjacks van Sherriff uit Engeland met een verbluffend zicht door het vizier. Ook bij weinig licht zijn eitjes en larfjes nog goed zichtbaar. Deze jacks zijn gemaakt van een stevige maar soepele en aangenaam draagbare stof. Naast wit ook verkrijgbaar in verschillende andere kleuren.

TopBar, bijenkasten voor imkers die op een extensieve en natuurlijke manier bijen willen houden. De *Topbar*-bijenkast is ideaal voor biologische imkers!

Kortom ApiEXPO 2009 was een levendige en inspirerende beurs waarvan ook u in 2010 kunt profiteren. De nieuwe producten vindt u volgend jaar op onze website en in de geheel vernieuwde catalogus.

Jeroen Vorstman, bedrijfsleider Bijenhuis

Massaal evenement

Een Apimondiacongres kende ik alleen van een dagexcursie in 1997, toen dat wereldcongres van de internationale federatie van nationale bijenhoudersverenigingen Apimondia in Antwerpen plaatsvond. Toen was er in één hal een expositie. Het 41e congres dit jaar in Montpellier was wel zeer groots van opzet. In meerdere hallen presenteerden allerlei firma's hun artikelen op het terrein van bijenhouderij en honingproductie. Opvallend was dat vele ervan afkomstig waren uit Midden- en Oost-Europa, van oorsprong trouwens

Hongaarse roterende kast op de beurs

Echt iedereen komt af op de enorme demo-kast...

...maar de bijen zaten liever op de noga

Rinus Sommeijer bij een Poolse St. Ambrosius

echte honinglanden. Ook China was goed vertegenwoordigd.

Vierdaags congres

Naast deze immense beurs was er het vierdaags congres waar onderzoekers in 20 minuten hun verhaal konden doen. Van allerhande onderzoek in verband met bijen werd daar verslag gedaan. Dat varieerde van bevindingen van een MS-patiënt die zich had laten behandelen met bijengif tot een voordracht over het omvangrijke Amerikaanse onderzoek naar bijensterfte, waarin alle middelen tegen varroa zowel als bestrijdingsmiddelen waren betrokken. Dat onderzoek, gepresenteerd door Dennis van Engelsdorp, liet zien dat er nog geen eenduidige oorzaak van de bijensterfte gevonden is.

Als officiële vertegenwoordiger van de NBV, die als vereniging lid is van de federatie Apimondia, heb ik deelgenomen aan de plenaire vergaderingen. Vertegenwoordigers van 52 landen kwamen twee keer bij elkaar om vertegenwoordigers in de verschillende commissies aan te wijzen. De voorzitter van de commissie Bestuiving (Pollination), Rinus Sommeijer van de Universiteit Utrecht, werd na jaren goed werk bedankt en tevens benoemd tot erelid van Apimondia. Zijn opvolger bij de commissie Bestuiving is zijn leerling Koos Biesmeijer, die werkt aan de universiteit van Leeds, Engeland.

Oekraïne

De hoofdmoot van de plenaire vergaderingen was het kiezen van het land dat het Apimondiacongres in 2013 mag organiseren. Er waren vijf kandidaatlanden. Turkije en Oekraïne maakten er zeer veel werk van om hun land onder de aandacht

te brengen. Oekraïne kwam zelfs door met een videoboodschap van hun staatspresident! Kwam het daardoor dat dit land won bij het stemmen tijdens de eindbijeenkomst, of was het de aanstekelijke (maar luide) volksmuziek die ze elke dag in de gangen en op de stoep van het congresgebouw lieten horen? Over twee jaar is het evenement in Argentinië, maar dat stond al vast.

Op de eindbijeenkomst waren er prijzen voor de firma's met de meest aansprekende stand, de mooiste honingpot, het beste etiket etc. Dat deze competities gaande waren, was me tijdens de vier overvolle dagen volledig ontgaan. Het congres was zo massaal dat je na twee dagen kon ontdekken dat andere Nederlandse imkers er ook al twee dagen rondliepen, zonder dat je elkaar had gezien.

Jan Dommerholt, voorzitter NBV

120 Lezingen

In vier dagen 120 lezingen plus 400 posters. Wat hieruit te kiezen? Hooguit een kwart hiervan meemaken is menselijkerwijze mogelijk. Het werden lezingen over nieuwe ontwikkelingen in de bijenbiologie; over waarneming, leergedrag en informatieverwerking bij de bij; over teelt- en selectieprogramma's gericht op betere bijgezondheid (Engels: breeding); over technieken rond de koninginnenteelt (Engels: rearing); over bestuiving & dracht; over bijenziektediagnose en -bestrijding. Daarnaast een klein deel meegemaakt van de rondetafelbijeenkomsten over bijen en pesticiden, grotendeels een Franse aangelegenheid en voor niet-Franstaligen niet zo goed te volgen. Ook waren er dagdelen gevuld met voordrachten van samenwerkingsverbanden met een eigen naam: van het uit Europees geld gefinancierde Bee-shop, met een bonte verzameling onderzoek, en van het wereldwijde COLOSS-verband, waarvan alle onderzoek met bijensterfte te maken heeft.

Jonge onderzoekers

Wat mij opviel was dat ook voor een betrekkelijke nieuwkomer in imkerland niet alles nieuw was. Kennelijk zijn we hier in Nederland goed in het oppikken van buitenlandse kennis en stroomt ze vlot door naar bijv. onze studiedagen. Heel positief was dat er vaak slimme jonge mensen aan het woord kwamen,

vrouwen en mannen van allerlei nationaliteiten. Zo waren er drie studenten van een onderzoeksgroep 'Informatieverwerking bij dieren' in Toulouse. In prima Engels deden ze bondig verslag van leeren en herinneringsproeven met bijen. Bijen blijken uit visuele patronen regeltjes te kunnen afleiden. Dat helpt ze bij het herkennen in de ruimte, wat nodig is om thuis te kunnen komen. Op het bijeninstituut in Frankfurt kijkt men naar de stofwisselingsprocessen in de hersenen wanneer een bij de geur van een bloem associeert met de beloning van zoete nectar. Dit soort kennis maakt de weg vrij voor onderzoek naar de inwerking van bijvoorbeeld insecticiden op foeragegedrag.

Pollenonderzoek en diepvriessperma

Ook chemisch-analytisch onderzoek wordt door bijen uitgelokt! De analyse van typerende suikerverbindingen in monoflorale honing maakt over enige tijd pollenonderzoek om de herkomst van honing te bewijzen mogelijk overbodig. In Murcia in Spanje wordt gewerkt aan verfijnde analysetechnieken voor bioactieve stoffen. Toegepast op honing in de raat, de erbij horende nectar en de maaginhoud van de bij die van die nectar heeft gesnoept, hebben ze voor een aantal honingsoorten al aan het licht gebracht welke stofjes de botanische herkomst 'verklikken'. Ook is bekend hoe die bestanddelen tijdens het traject van nectar tot honing chemisch veranderen.

Interessant was een verhaal over de Franse nationale vereniging van koninginnentelers Anercea. Deze actieve vereniging promoot sinds 1979 koninginnenteelt en selectie voor een betere landbouwopbrengst. En dat ongeacht (bijen)ras. Ze werkt aan ontwikkeling van diepvriessperma en fungeert als een soort kenniscentrum. De vereniging beschikt over een beroepskracht en geeft een eigen blad uit.

Nederlanders

Apimondia was een marathon om nooit te vergeten. Wat ik miste? Een lijst van deelnemers. Misschien had die aanleiding gegeven tot een Nederlandse avond met alle landgenoten. Ook dat was vast onvergetelijk geworden.

Tineke Brascamp, redactie Bijenhouden

De foto's zijn van Rinus Sommeijer, Pim Brascamp en Jos Verhulst.